

Order Aleksandra Newskiego

(ros. Орден Александра Невского)

Statut orderu.

Order Newskiego został ustanowiony dekretem Prezydium Rady Najwyższej ZSRR z dnia 29 lipca 1942. Tym dekretem zatwierdzono również statut oraz opis odznaki orderu. W późniejszym okresie statut uzupełniono dekretem z dnia 10 listopada 1942 roku, a na podstawie dekretu z 19 czerwca 1943 roku zostały wniesione poprawki w opisie samej odznaki.

Order był ustanowiony w celu nagradzania korpusu oficerskiego Armii Czerwonej za osobistą odwagę oraz wybitne zasługi w organizacji i kierowaniu operacjami bojowymi, a także za osiągnięte w ich rezultacie sukcesy w walkach za Ojczyznę.

Order Aleksandra Newskiego posiadał tylko jeden stopień i byli nim nagradzani wyłącznie dowódcy dywizji, brygad, pułków, batalionów, kompanii oraz plutonów, min. :

- za przejawioną podczas walki inicjatywę i wybór właściwego momentu, aby niespodziewanie i gwałtownie zaatakować wroga oraz zadać mu klęskę przy niewielkich stratach własnych;**
- za zniszczenie artylerii wroga lub jego punktów ogniowych, które uniemożliwiały działanie własnych wojsk, zniszczenie grupy schronów bojowych czy stałych stanowisk ogniowych lub uporczywe i skuteczne odpieranie ataków dużej grupy czołgów wroga;**
- za umiejętne dowodzenie pododdziałem lub jednostką pancerną w walce i przyczynienie się do zadania przeciwnikowi znacznych strat w żołnierzach i sprzęcie;**
- za wytrwałe działanie i inicjatywę w dezorganizowaniu oraz niszczeniu inżynierskich umocnień przeciwnika;**
- za systematyczną i terminową organizację regularnej łączności podczas wykonywania zadania bojowego oraz utrzymanie jej sprawności;**
- za umiejętne przeprowadzenie operacji desantowej i wykonanie zadania bojowego przy najmniejszych stratach własnych.**

Order Newskiego nosi się na prawej stronie klatki piersiowej, w kolejności po orderze Bohdana Chmielnickiego III st.

Ogólny opis orderu.

Odznaka orderu została wykonana ze srebra w formie dziesięcioramiennej gwiazdy, na którą nałożona jest emaliowana na czerwono pięcioramienna gwiazda z połączoną ramką. Na awersie w centrum umieszczona jest okrągła tarcza z popiersiem Aleksandra Newskiego oraz napis: "АЛЕКСАНДР НЕВСКИЙ". Tarcza okolona jest złotym wieńcem laurowym, a spoza niej wystają dwa złożone berdysze. U dołu znajduje się srebrna mała tarcza z młotem i sierpem umieszczona na tle skrzyżowanych: miecza, oszczepu, kołczana i łuku.

Order Newskiego wykonany jest ze srebra (waga srebra 37,056+/-1,387g, ogólna waga orderu 40,8+/-1,7g), pomiędzy górnym promieniem pięcioramiennej gwiazdy a dolnym promieniem dziesięcioramiennej figury ma średnicę 50 mm. Odstęp pomiędzy środkiem tarczy, a dowolnym promieniem pięcioramiennej gwiazdy wynosi 26-27 mm.

Rewers jest gładki, posiada śrubę gwintowaną i nakrętkę, które umożliwiają przyłączenie do munduru (z wyjątkiem wcześniejszych wersji odznaczenia).

Historia orderu.

Order Newskiego jest najmłodszy z tak zwanych orderów dowódców i jako jedyny ma jeden stopień. Niektórzy kolekcjonerzy są przekonani, że właśnie ten order jest najładniejszy wśród wszystkich radzieckich odznaczeń. Wizerunek Aleksandra Newskiego umieszczony na nim odzwierciedla obraz aktora Nikołaja Czerkasowa, który zagrał rolę słynnego rosyjskiego dowódcy w filmie o tej samej nazwie.

Orderem Newskiego nr 1 został wyróżniony dowódca batalionu piechoty morskiej - starszy porucznik (później - podpułkownik) Ruban za odbicie ataku niemieckiego pułku wzmocnionego czołgami w rejonie rzeki Don w sierpniu 1942 roku. W trakcie tej walki zostało zniszczonych 7 czołgów wroga oraz poległo ponad 200 niemieckich żołnierzy.

Pośród nagrodzonych orderem Newskiego jest także około 70 generałów i oficerów obcych państw będących sojusznikami ZSRR podczas II Wojny Światowej. Ciekawostką jest to, iż orderem Newskiego nagradzane były również kobiety min. kapitan Maria Smirnowa, dowódca eskadry „nocnych” bombowców Po-2. Inną ciekawostką jest to, że tym samym orderem można było zostać nagrodzonym ponownie i jak zostało udokumentowane odbyło się to ponad 500 razy, a aż pięciu oficerów otrzymało ten order trzykrotnie!

Orderem Aleksandra Newskiego nagradzano również po zakończeniu II Wojny Światowej. Stosunkowo duża liczba oficerów radzieckich otrzymała również to odznaczenie za tłumienie powstania na Węgrzech w 1956 roku.

Łącznie za bojowe zasługi nadano 42165 orderów. Wśród nagrodzonych znajduje się 1473 jednostek wojskowych i związków taktycznych, w tym polskie:

4 Łużycka Brygada Saperów

3 Samodzielny Pułk Moździerzy

8 Pułk Artylerii Haubic

18 Pułk Artylerii Przeciwlotniczej

19 Pułk Artylerii Przeciwpancernej

22 Pułk Artylerii Lekkiej

Szczegółowe opisy różnych odmian orderu Newskiego.

Typ 1. Odznaczenie podwieszane na tzw. „kołodkę” (z ros. колодка)

Od momentu ustanowienia orderu dekretem Rady Najwyższej ZSRR z 29 lipca 1942 roku do 19 czerwca 1943 roku nadawane było odznaczenie pierwszego typu. Wówczas order noszono po lewej stronie piersi.

Całość odznaczenia powstała z połączenia trzech osobnych części. Pierwsza, podstawowa część to srebrna dziesięcioramienna gwiazda, na którą od góry nałożono część drugą w kształcie pięcioramiennej srebrnej gwiazdy z promieniami pokrytymi czerwoną emalią. Na drugiej części znajdują się również dwa złożone berdysze, u dołu srebrna mała tarcza z młotem i sierpem na tle skrzyżowanego: miecza, oszczepu, kołczana oraz łuku. Trzecią część stanowi nakładany, srebrny, okrągły medalion z wizerunkiem samego Aleksandra Newskiego. Czwarta część to prostokątna kołodka z zawieszka o wymiarach 29,5x20 mm. Dodatkowo kołodka owinięta jest czerwoną wstążką. Z tyłu kołodki jest gwintowana śruba oraz okrągła nakrętka o średnicy 25 mm w celu przymocowania orderu do munduru. Na nakrętce napis „МОДЕТНЫЙ ДВОР” wykonany wypukłymi literami.

Na rewersie odznaki, w centralnej części dziesięcioramiennej gwiazdy znajduje się otwór o średnicy 21 mm, przez który widoczna jest wewnętrzna część pięcioramiennej gwiazdy. Przy brzegach największej gwiazdy widoczne są 3 nity łączące ją z gwiazdą pięcioramienną. Dwa nity występują w okolicy berdyszy (11h i 1h wg zegara), trzeci – w dolnym brzegu orderu na 6h. Na rewersie odznaki nie występuje napis „МОДЕТНЫЙ ДВОР”. Numer orderu grawerowany jest ręcznie po prawej stronie od trzeciego nitu na 5h.

W zależności od konstrukcji możemy wyróżnić trzy odmiany orderu pierwszego typu:

W centralnym otworze są dwa dodatkowe nity na 3h i 9h mocujące medalion z wizerunkiem Newskiego. Pionowe zapięcie w celu dodatkowego mocowania orderu do munduru, przylutowane na 12h. Wykonano około 500 egzemplarzy tego orderu. Minimalny znany numer – 90, maksymalny – 363.

Brak nitów w centralnej części orderu. Medalion przylutowany jest do pięcioramiennej gwiazdy. Minimalny znany numer – 408, maksymalny – 3186.

Brak dodatkowego pionowego zapięcia. Minimalny znany numer – 2358, maksymalny – 13582.

W małej ilości były również produkowane przejściowe wersje orderu, czyli przerabiane w mennicy państwowej orderzy pierwszego typu na typ drugi.

Typ 2. Odznaczenie na gwintowanej śrubie, trzyczęściowe.

Z dniem 19 czerwca 1943 roku został zmieniony regulamin noszenia orderów – wprowadzono mocowanie na gwintowanej śrubie oraz zakładanie orderów po prawej stronie klatki piersiowej.

Order Newskiego drugiego typu posiada na rewersie w centralnej części gwintowaną śrubę w celu mocowania do munduru. Ogólna zasada trzyczęściowej konstrukcji orderu nie różni się od pierwszego typu. Dwuwersowy napis „МОДЕЛЬНЫЙ ДВОР” umieszczono na rewersie orderu w otworze centralnym, poniżej śruby, na 6h. Numer wybity podobnie do orderu pierwszego typu. Minimalny znany numer – 4152, maksymalny – 13355.

Typ 3. Odznaczenie na gwintowanej śrubie, dwuczęściowe.

W trzecim typie orderu Newskiego dwie gwiazdy - dziesięcioramienna i pięcioramienna emaliowana stanowią jedną, integralną całość. Drugą częścią odznaczenia pozostał medalion z wizerunkiem Newskiego przylutowany do gwiazdy. Ten typ orderu nie posiada nitów łączących, a dwuwiersowy napis „МОНЕТНЫЙ ДВОР” umieszczono poniżej gwintowanej śruby. Wybity ręcznie numer odznaczenia znajduje się pod napisem, na 6h.

W tej odmianie orderu na rękojeści berdyszy widoczny jest szeroki, środkowy pasek. Wewnętrzne granice dolnych promieni emaliowanej gwiazdy nie dotykają medalionu. Waga orderu różni się od 39,5 do 41 g. Minimalny znany numer – 10707, maksymalny – 30324

Na drugiej odmianie orderu pasek na rękojeści berdyszy jest wąski, a wewnętrzne granice dolnych promieni gwiazdy dotykają centralnego medalionu. Średnia waga orderu 38-39,5 g (rzadziej – do 42 g), szerokość 50,4 mm, wysokość 51,5 mm. Minimalny znany numer – 23705, maksymalny – 50598.

Na rynku kolekcjonerskim bardzo często można spotkać podróbki orderu Newskiego. Jakość ww. podróbek bardzo się różni, często wskazana konsultacja doświadczonego specjalisty (www.czasybohaterow.pl) w celu określenia autentyczności odznaczenia. Poniżej kilka przykładów kopii orderu Newskiego.

